

ское право на НРБ / В. Таджер // Общая часть. Раздел 1 : Наука и искусство. – София, 1972. – С. 191. **17.** Шрам В. П. Интересная книга о злоупотреблении правом / В. П. Шрам // Государство и право. – 1997. – № 4. – С. 122. **18.** Теория государства и права / [под ред. В. М. Корельского и В. Д. Перевалова]; 2-е изд., изм. и доп. – М.: Инфра, 2002. – С. 413. **19.** Малиновский А. А. Злоупотребление правом (основы концепции) / Малиновский А.А. – М.: Норма, 2000. – С. 35. **20.** Малиновский А. А. Злоупотребление субъективным правом как юридический феномен: автореф. дис. на соискание научн. степени доктора юрид. наук / Малиновский А.А. – М., 2009. – С. 9-10. **21.** Малиновский А. А. Злоупотребление правом: теоретические аспекты / А. А. Малиновский // Журнал рос. права. – 1998. – № 7. – С. 71. **22.** Крусс В. И. Злоупотребление правом: учеб. пособие / Крусс В.И. – М.: Норма, 2010. – С. 61. **23.** Грибанов В. П. Цит. работа – С. 44. **24.** Иоффе О. С. Пределы осуществления гражданских прав / О. С. Иоффе, В. П. Грибанов // Правоведенье. – 1967. – № 3. – С. 80. **25.** Грибанов В. П. Цит. работа. – С. 78. **26.** Яценко Т. С. Цит. работа. – С. 98. **27.** Малиновский А. А. Злоупотребление правом / Малиновский А.А. – М.: МЗ – Пресс, 2002. – С. 37. **28.** Гончарова Г. С. Зловживання правом у трудових правовідносинах / Г. С. Гончарова // Радянське право. – 1988. – № 12. – С. 61–63. **29.** Емельянов В. Понятие злоупотребления гражданскими правами / В. Емельянов // Законность. – 2000. – № 11. – С. 33. **30.** Хміль М. М. Принцип недопустимості зловживання правом (теоретико-правові аспекти): дис. ... канд. юрид. наук / Хміль М.М. – Х., 2005. – С. 90. **31.** Богданов Е. Категория добросовестности в гражданском праве / Е. Богданов // Рос. юстиция. – 1999. – № 9. – С. 13. **32.** Малиновский А. А. Злоупотребление субъективным правом (теоретико-правовое исследование): монография / Малиновский А.А. – М.: Юристинформ, 2007. – С. 58. **33.** Яценко Т. С. Цит. работа. – С.109. **34.** Покровский И. А. Основные проблемы гражданского права / Покровский И.А. – М.: Статут, 2001. – С. 118.

УДК 349.2

О. Т. ПАНАСЮК

«А СУДДІ ХТО?»: МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЕСЕ ЩОДО ТРУДО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ

На прикладі професійних суддів як спеціального суб'єкта розглянута тенденція формування особливого способу встановлення та захисту трудових прав. Стверджується можливість існування ризику зловживання правовим статусом шляхом професійного виокремлення. Доведена наявність складної структури волевиявлення щодо процедури зайняття посад суддів. Зроблений висновок про те, що професійне виокремлення є альтернативою для профспілок.

Ключові слова: професійна діяльність, статус суддів, зловживання трудовими правами.

Панасюк О.Т. «А судьи кто?»: Методологическое эссе о трудо-правовом статусе

На примере профессиональных судей как специального субъекта рассмотрена тенденция формирования особого способа установления и защиты трудовых прав. Утверждается возможность существования риска злоупотребления статусом вследствие профессионального обособления. Обосновано наличие сложной структуры волеизъявления

© ПАНАСЮК Олег Терентійович – кандидат юридичних наук, доцент кафедри трудового права і права соціального забезпечення Київський університет імені Тараса Шевченка

ния в процедуре занятия должностей судей. Сделан вывод о том, что профессиональное обособление является альтернативой профсоюзам.

Ключевые слова: профессиональная деятельность, статус судей, злоупотребление трудовыми правами.

Panasjuk O. "Who are the judges?": A methodological essay about the legal labour status

The tendency of forming a special way of labor rights establishment and protection is considered by the example of professional judges as the special subjects. It is alleged there is the possibility of the risk of legal status abuse by reason of the professional segregation. It is concluded that professional guild is an alternative remedy to the trade unions.

Key words: professional activity, status of judges, abuse of labor rights.

Згадка у назві цієї статті загальновідомого запитання літературного героя підкреслює його образний, проте непересічний зміст для розвитку правової методології.

Фактом є та обставина, що сучасний розвиток трудового права серед напрямків має тенденцію до фактичного та юридичного відокремлення певних видів праці і заснованої на цьому суб'єктної спеціалізації правового регулювання.

Розвиток праці за певною професією має основою різні форми внутрішньо групової (внутрішньо професійної) взаємодії представників, основною метою якої є забезпечення умов здійснення професійної діяльності та захисту інтересів її представників.

Однією із форм відокремлення певних груп працівників є професійні об'єднання, професійні спілки. Інша форма розвитку та захисту інтересів працівників, про яку слід говорити як про альтернативу діяльності профспілок, це професійне відокремлення спеціальних суб'єктів – працівників.

Для позначення такого віокремлення частіше всього застосовується поняття *професійна діяльність*.

«Пальму першості» серед відокремлених суб'єктів професійної діяльності слід віддати суддям.

Обрання судді у якості об'єкта дослідження пов'язано із специфікою правового статусу, який інколи називається *дуалістичним* та дає привід для дискусій щодо галузевої належності його правового регулювання.

Аналіз проблеми дуалізму правового статусу суб'єктів трудового права проводився в контексті співвідношення трудового права та цивільного права, трудового права та адміністративного права.

У науці трудового права дуалізм статусу розглядався при розгляді правового статусу так званих «працюючих власників» як суб'єктів трудового права. В контексті правового статусу державних службовців як суб'єктів службово-трудова відносин поставало питання про методологічний дуалізм. А в останній час вказана проблема піднімалась на прикладі статусу членів керівних органів господарських товариств.

Специфіка правового статусу судді виникає не випадково, її витoki, насамперед, пов'язані із специфікою функціонування суспільства в цілому. Слід погодитись з твердженням про те, що *джерелом прав та свобод особи у суспільстві слугує не воля законодавця сама по собі, а реальні суспільні зв'язки та відносини людей, а права не можуть бути виділені, зрозумілі тільки на основі норм права (за-*

кону), без з'ясування умов суспільного життя¹. Саме тому правильним слід вважати зауваження проте, що *устрій судової системи країни не можна «стисувати» з інших країн*².

Сфери суспільного життя, інтегровані в поняття тип суспільної взаємодії, є «середовищем» для формування першопричин (першоджерел) поглядів на розуміння місця та значення діяльності судді у суспільстві, відповідного правового регулювання правового статусу суддів.

Так, очевидним є факт зв'язку (слід констатувати взаємний зв'язок) правового статусу судді та сфери політичного життя суспільства. Прикладом такого зв'язку є значення рішень суддів при формуванні органів державної влади усіх гілок, і не тільки під час виборів.

При цьому не можна не погодитись з тим, що *на суди не може бути покладено завдання захищати певний економічний, соціальний і політичний лад, бо це перетворює суди на органи відкритої політичної репресивної дії*³.

Безпосередній вплив діяльності суддів на сферу економічного життя суспільства шляхом прийняття рішень щодо визначення права власності, перерозподілу власності (при приватизації, банкрутстві тощо) є очевидним. Державний бюджетний процес, система оподаткування та ін. часто-густо напряму залежить від рішень судових органів.

Відбувається істотній зворотній вплив чинників економічної сфери на діяльність суддів (суду). Основу організації їх діяльності складає державне фінансування – явище доволі суперечливе в існуючій системі організації правосуддя, яке проявляє значну історично-національну специфіку реалізації фундаментального принципу розподілу влади та конституційного принципу незалежності судової влади, деформуючи їх зміст та значення. Коротко та образно цю проблему можна описати так – *«лукавство» уряду полягає в тому, що через бюджет, через фінансування судів є можливість впливати на суди, поставити суди в залежність від чиновників*⁴.

З певною гіркою іронією можна припустити, що «не за горою» перехід до системи «кормління»⁵. Перші кроки до відновлення цієї системи фінансування правосуддя вже зроблені – особливо в контексті поширення явища, яке зачіпає усі сфери суспільного життя, а саме корупції⁶.

Діяльність судових органів відображає на собі усі чинники соціальної сфери – активно їх формує та зазнає зворотній вплив. Доказом цього можуть слугувати декілька фактів.

Перший, це склад судових органів. Мова йде про той факт, що цей вид професійної діяльності у рівній мірі є доступним як для чоловіків, так і для жінок⁷. Це створює певні умови для прояву гендерного аспекту при регулюванні зазначеної професійної діяльності. Мова йде не стільки про створення умов праці жінкам-суддям (хоча це також є самостійним завданням законодавства про працю), скільки про об'єктивну різницю в професійній поведінці чоловіків та жінок. Відповідно, існує вплив цієї обставини на реалізацію професійних завдань.

Другий факт – це чисельність складу суддів. Так, за даними 2009 року кількість суддів у судах складала 8585 осіб⁸.

Беззаперечним фактом є та обставина, що професійна діяльність суддів створює особливі завдання щодо соціального забезпечення та соціального захисту. Зокрема, важливим напрямком соціального забезпечення є забезпечення житлом. Не можна ігнорувати той факт, що станом на 1 січня 2011 року згідно з Єдиним

реєстром суддів, що потребують забезпечення службовим житлом, у черзі перебуває 1193 судді⁹.

Важливість для сфери соціального життя суспільства діяльності суду (суддів) визначається їх власною соціальною роллю – у різного роду юридичних конфліктах забезпечувати панування права¹⁰, а власне означає панування такого фактору соціальної сфери як справедливість.

У сфері світогляду та ціннісних орієнтацій немало факторів, які впливають і на зміст правового регулювання професійної діяльності суддів, і на зміст самої діяльності. *Сила судової влади у повазі людей до права й суду (автор – до конкретного судді) як професійного тлумача закону та справедливого правозастосовувача*¹¹. Особливо впевнено можна говорити про підвищені, критичні вимоги з боку суспільства до змісту діяльності суду як органу, її результатів, до особи судді.

Моральну та етичну оцінку щодо вказаного певною мірою відбиває фольклор, який не завжди є виявом позитивної суспільної оцінки. Прислів'я на кшталт – «закон як дшло...», «не бійся закону, а бійся судді», «сила закону не знає», «в суді правди не шукають» та ін. несуть в собі негативний контекст морально-етичної оцінки діяльності суду (суддів). Невеликим втішанням щодо цього є той факт, що більша частина таких критично-влучних суджень існує вже давно.

В контексті світоглядницької складової слід навести ще один об'єкт правового регулювання, який робить суддю якщо не унікальним суб'єктом, то принаймні надзвичайно специфічним суб'єктом права. Мова про так званий стан «внутрішнього переконання», який є основою для оцінки доказів та відповідно «місцем для народження» незалежності та неупередженості судді. Саме цей стан, по суті інтелектуально - психологічної природи, є важко контрольованим у безпосередньому процесі (хоча здатний до обґрунтування та перевірки, якщо брати до уваги результати цього процесу), практично нерегульований нормами права.

Основу внутрішнього переконання складають сформовані у суспільстві моральні засади діяльності суддів, ціннісні орієнтації судді як людини та як працівника, його людські та професійні якості та ін.

Будь-які вади – невідповідність особистих та суспільних ціннісних орієнтацій - відступлення, деформація у той чи інший бік тощо - тягнуть за собою руйнування особистої правосвідомості, що неминуче має проявитись у конкретних діях, реалізації повноважень всупереч призначенню, зловживанні правами. Це створює загрозу руйнування професійної суддівської діяльності за змістом та призначенням, сприяє виникненню «прислужників справедливості» на зразок *судді Дреда* або одного із героїв роману Агати Крісті «Десять негрят». Що може бути зрозумілим, та навряд чи виправданим навіть з міркувань справедливості.

З іншого боку, руйнування особистої системи цінностей породжує зневагу, цинізм тощо, з яких проростає мздоїмство та лихоїмство. Не можна зменшувати шкідливе значення вказаних явищ для будь-якої професійної діяльності, проте при цьому можна залишатись професіоналом. По відношенню до судді таке «поєднання» виключає професійну діяльність.

Принципове значення має вияв методології правового регулювання у бік так званої «професіоналізації» діяльності судів. «Професіоналізація» - вирішальний фактор професійного відокремлення. Формально цей процес слід пов'язувати із Законом України про внесення змін до Закону України «Про статус суддів» від 21 червня 2001 року N 2534-III, відповідно до якого з'явилась нова назва «**професійні судді**».

Власне використання слова «професійний» підкреслює зайняття діяльністю як професією або обставину повної відповідності певній сфері діяльності.

Відповідно, статус суддів визначається тим, що вони є посадовими особами судової влади з повноваженнями здійснювати правосуддя і виконувати свої обов'язки на *професійній основі* в судах.

Загальний зміст діяльності судді частіше всього описується вказівкою на *здійснення правосуддя*. Інколи для цього вживається терміни «*здійснення судочинства*» або «*вирішення судових справ*» або «*розгляд та вирішення*». Поширення має і таке позначення праці суддів як *слухання справи*.

Надзвичайно важливим питанням, яке стосується, насамперед, «ядра» правого статусу, є питання про трудову функцію судді.

Трудова функція полягає, насамперед, у зайнятті «штатної» посади судді. Проявом специфіки трудової функції, яку можна назвати як *імпліцидність*. Це визначення трудової функції шляхом опису загальними характеристиками, що тягне її *невизначеність* щодо типових професійних вчинків.

Прикладом може слугувати опис трудової функції судді місцевого суду.

Так, суддя місцевого суду здійснює: *правосуддя* в порядку, встановленому процесуальним законом; *процесуальні дії* та *організаційні заходи* з метою забезпечення розгляду справи; *контроль* відповідно до закону за своєчасним зверненням до виконання судових рішень, постановлених під його головуванням; *інші* передбачені законом *повноваження*.

Посиленню імпліцидності трудової функції сприяють процесуальні права, які диференціюються щодо поділу судової влади на напрямки – кримінальне, цивільне, адміністративне, господарське судочинство.

Серед особливостей правового статусу слід назвати критерії (умови) виникнення трудової (професійної) правосуб'єктності судді (умови отримання права заняття посади судді, умови виникнення права здійснення професійної суддівської діяльності). Такі критерії слід поділити на *формально-організаційні* та *процедурно-організаційні*.

До першої групи належать – набуття громадянства України, досягнення віку, отримання освіти певного фаху у освітніх установах певного рівня, наявність стажу роботи (спеціального стажу не менш трьох років), термін осідлості (не менш 10 років), володіння українською мовою.

До другої групи умов виникнення трудової (професійної) правосуб'єктності належать окремі умови професійного добору, призначення на посаду судді (умови отримання права здійснення професійної суддівської діяльності тощо).

Значний вплив на набуття спеціальної трудової правосуб'єктності мають певні обмеження. Зокрема, такими обставинами є обмеженість (відсутність) дієздатності, наявність захворювань, що перешкоджають виконанню обов'язків судді, не знята (не погашена) судимість.

Правосуб'єктність судді має строковий характер існування - залежить від віку особи (з 25 років до 65 років).

Наявність критеріїв трудової правосуб'єктності суддів є лише формальним моментом, який дає право не стільки на заняття посади скільки на можливість стати кандидатом на заняття посади.

Фактичне зайняття посади можливе лише після проходження особливої процедури, яка має назву *добір кандидатів на посаду*.

Добір кандидатів на посаду – це формальний організаційний процес підшукування та обліку кандидатів на зайняття посади судді, заснований на *формальній рівності* та який має метою перевірку спеціальної трудової правосуб'єктності.

Добір включає подання заяви та документів, перевірку відповідності вимогам, організацію проведення спеціальної перевірки в порядку, визначеному законом, складення іспиту (тестування), направлення кандидатів для проходження спеціальної підготовки, допуск кандидатів до складення кваліфікаційного іспиту, визначення рейтингу кандидатів на посаду судді, зарахування їх до резерву.

Проходження добору дає кандидату можливість проходження спеціальної підготовки та складання кваліфікаційного іспиту. Їх результатом є можливість отримання певного рейтингу та зарахування до резерву протягом трьох років після складання іспиту.

Безпосереднє призначення на посаду (оформлення трудових відносин) починається з конкурсу на заміщення посад, добір, внесення рекомендації до Вищої Ради юстиції про призначення, розгляд питання про призначення, внесення подання, прийняття рішення Президентом.

Конкурс, оголошений Вищою кваліфікаційною комісією судів, по суті є «закритим», оскільки поводитьсь тільки серед кандидатів, які пройшли добір.

Безпосередня реалізація професійного статусу судді можлива після оголошення присяги. Факт оголошення присяги є ще одним критерієм набуття професійної правосуб'єктності судді. По суті, присяга судді є публічним особистим оголошенням тієї обставини, що конкретна особа досягла готовності *Звершувати Правосуддя*.

Суддя присягає об'єктивно, безсторонньо, неупереджено, незалежно та справедливо здійснювати правосуддя, підкоряючись лише закону та керуючись принципом верховенства права, чесно і сумлінно виконувати обов'язки судді, дотримуватися морально-етичних принципів поведінки судді, не вчиняти дій, що порочать звання судді та принижують авторитет судової влади.

Відповідно, призначення на посаду передбачає отримання відповідних *прав та обов'язків*.

Права судді слід поділити на дві групи ті, які не пов'язані та пов'язані безпосередньо із здійснення правосуддя. Останні відповідно до статті 54 Закону України «Про статус суддів» визначаються Конституцією України, процесуальним та іншими законами.

Крім того, суддя має право вдосконалювати свій професійний рівень та проходити з цією метою відповідну підготовку.

Право судді на отримання заохочень має спеціальний режим. Так, до виходу у відставку або на пенсію суддя може бути нагороджений державними нагородами, а також будь-якими іншими нагородами, відзнаками, грамотами органів державної влади та органів місцевого самоврядування, окрім тих державних, або будь-яких інших нагород, відзнак, грамот, пов'язаних зі здійсненням ним правосуддя.

Обов'язки судді визначені по різному. Частина з них встановлені як основні засади – принципи діяльності. Так, суддя зобов'язаний: 1) своєчасно, справедливо та безсторонньо розглядати і вирішувати судові справи відповідно до закону з дотриманням засад і правил судочинства; 2) дотримуватися правил суддівської етики; 3) виявляти повагу до учасників процесу; 4) додержуватися присяги судді; 5) не розголошувати відомості, які становлять таємницю, що охороняється законом, в тому числі і таємницю нарадчої кімнати і закритого судового засідання.

Друга група, це декларативні формулювання щодо виконання вимог та дотримання обмежень, наприклад, визначених Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції».

Третя група визначена як необхідність конкретних дій. Так, обов'язком є щорічна професійна двотижнева підготовка не менше ніж раз на три роки для певних осіб.

До основного елементу – ядра, крім трудової функції, прав та обов'язків, входить специфічний елемент. А саме *пільги* у вигляді *імунітетів* та *привілеїв*.

Істотний елемент статусу, який системно забезпечується, за правовою природою є пільгою (професійним привілеєм) – *незалежність судді*. У статті 47 Закону України «Про статус суддів» встановлюються одинадцять заходів, вжиття яких повинно створити гарантії існування такої пільги.

Ці та інші заходи одночасно із створенням безпосередньої суб'єктної незалежності у праці мають більш суттєві наслідки. В загальному їх можна охарактеризувати як створення перешкод для *будь-яких* втручань зовнішнього характеру до діяльності усієї судової системи.

Пільгову природу має організація оплати праці судді, яка має назву – «суддівська винагорода». Вона складається із посадового окладу, розмір якого встановлюється у відносному виразі та співвідноситься із мінімальною заробітною платою, розміру чотирьох доплат, коефіцієнтів підвищення окладу при призначенні на вищестоящі посади.

Професійним привілеєм є подовжена щорічна оплачувана відпустка тривалістю 30 робочих днів з виплатою, крім суддівської винагороди, допомоги на оздоровлення у розмірі посадового окладу, а також додаткова оплачувана відпустка тривалістю 15 календарних днів.

Пільгою дисциплінарного змісту є безпрецедентне правило відповідно до якого, подання скарги або подання адміністративного позову зупиняє застосування дисциплінарного стягнення.

Реалізація прав та виконання обов'язків забезпечується *гарантіями*. Існують гарантії здійснення правосуддя, особисті гарантії, гарантії захисту тощо.

Втручання в діяльність судді щодо здійснення правосуддя забороняється і тягне за собою відповідальність.

Усі особи мають поважати незалежність суду і не посягати на неї, прояв неповаги до суду чи судді з боку осіб, які є учасниками процесу або присутні в судовому засіданні, тягне за собою відповідальність.

Заборонений вплив на суддів у будь-який спосіб. Збирання, зберігання, використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб з метою завдання шкоди авторитету суддів тягне за собою відповідальність, установлену законом.

Проникнення в житло або інше володіння судді чи його службове приміщення, особистий чи службовий транспорт, проведення там огляду, обшуку чи виїмки, прослуховування його телефонних розмов, особистий обшук судді, а так само огляд, виїмка його кореспонденції, речей і документів можуть провадитися лише за судовим рішенням.

Як гарантію самостійності, незалежності, неупередженості слід розглядати обмеження сумісництва суддів. Суддя не може належати до політичної партії чи професійної спілки, виявляти прихильність до них, брати участь у політичних акціях, мітингах, страйках.

Особливою гарантією діяльності судді особисто, а також істотною ознакою професійного уособлення, є існування самоврядування для вирішення питань внутрішньої діяльності.

Гарантією гарантій є правило щодо того, що при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу визначених Конституцією України гарантій незалежності судді.

Для забезпечення діяльності суддів непересічне значення має захист. Він будується у наступних напрямках: *соціальний захист* (забезпечення житлових умов за місцем знаходження суду, соціальне страхування), *державний захист* суддів (особистий та захист майна, державний захист членів їх сімей).

Захист від можливої майнової шкоди забезпечується обов'язком держави на підставах та в порядку, встановлених законом відповідати за шкоду, завдану судом.

Як будь-який суб'єкт права, суддя може бути суб'єктом *відповідальності*. Кримінальна та адміністративна відповідальність має наступні особливості. Не можна притягнути до відповідальності, в якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді. Відповідно, кримінальне провадження здійснюється судом, найбільш територіально наближеного до суду, в якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді, іншої адміністративно-територіальної одиниці

Існують підстави говорити про позитивну або *соціально-правову* відповідальність судді.

Особливим є порядок притягнення до *дисциплінарної відповідальності*. Так, для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності необхідна наявність підстав та дотримання порядку дисциплінарного провадження.

Перелік підстав має значну специфіку порівняно із загальним порядком притягнення до дисциплінарної відповідальності. Основна частина підстав пов'язані із дотриманням норм процесуального права - істотні порушення норм процесуального права, порушення строку розгляду, порушення вимог щодо неупередженого розгляду справи, розголошення охоронюваної законом таємниці.

Виходячи із змісту формулювань підстав, слід припустити висновок про те, що не усі порушення процесуального права дають підстави для притягнення до відповідальності. До цього слід додати ту обставину, що скасування або зміна судового рішення не тягне за собою дисциплінарної відповідальності. Це створює зміст так званого *«права на помилку»*.

Неналежне ставлення до службових обов'язків є підставою для дисциплінарної відповідальності тільки у випадку скасування або зміни судового рішення.

Друга група підстав дисциплінарної відповідальності включає випадки, які характеризують поведінку судді. Це такі випадки як систематичне або грубе одноразове порушення правил суддівської етики, неподання або несвоєчасне подання для оприлюднення декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за минулий рік за формою і в порядку, що встановлені Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції», зазначення в ній завідомо неправдивих відомостей.

Хоча будь-яка особа, якій відомі факти, може звернутись із відповідною заявою, існує вірогідність ризику визнання звернення зловживанням та тиском на суддю. Дисциплінарну справу щодо судді не може бути порушено за заявою чи повідомленням, що не містять відомостей про наявність ознак дисциплінарного проступку судді, а також за анонімними заявами та повідомленнями.

Дисциплінарне провадження – це процедура розгляду звернення, в якому містяться відомості про порушення суддею вимог щодо його статусу, посадових обов'язків чи присяги судді.

Дисциплінарне провадження передбачає *перевірку* даних про наявність підстав, *відкриття* дисциплінарної справи, *розгляд* справи, рішення.

Суб'єктами дисциплінарного провадження є Вища кваліфікаційна комісія суддів України та Вища рада юстиції в залежності від посади судді.

Обтяження статусу порівняно до загального трудово-правового статусу складають строки застосування дисциплінарного стягнення. Строк збільшений у два рази. Так, стягнення застосовується не пізніше шести місяців із дня відкриття Вищою кваліфікаційною комісією суддів України провадження в дисциплінарній справі, але не пізніше року з дня вчинення проступку, без урахування часу тимчасової непрацездатності або перебування судді у відпустці.

До суддів може застосовуватися дисциплінарне стягнення у виді догани.

Інформація про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності обов'язково оприлюднюється.

Окремої уваги заслуговує оскарження дисциплінарного стягнення. Існує два варіанти, які слід назвати адміністративними. Оскарження у порядку звернення до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України є виявом особливої довіри до так званого «внутрішнього суду».

Активну роль у дисциплінарному провадженні відіграє служба дисциплінарних інспекторів.

Правовими формами *зміни* та *припинення* статусу є *суміщення* адміністративних посад, *відрядження* для роботи у Вищій раді юстиції, Вищій кваліфікаційній комісії суддів України, Національній школі суддів України зі збереженням заробітку за основним місцем роботи, *переведення*, *відсторонення*, *відставка* (призупинення діяльності із збереженням звання та пільг (гарантій) до часу втрати трудової правосуб'єктності, *звільнення* та *припинення повноважень*

Суттєві особливості має регулювання звільнення судді. Суддя звільняється з посади органом, який його обрав або призначив, виключно з підстав, передбачених частиною п'ятою статті 126 Конституції України, за поданням Вищої ради юстиції.

Усе вищевикладене свідчить про значну специфіку диференціації професійного статусу судді. Наслідки такої диференціації є очевидними – значне виокремлення діяльності суддів як професії.

Правова модель професійного виокремлення є такою – збільшена кількість критеріїв виникнення трудової правосуб'єктності виконує завдання відбору представників професії та, відповідно, обмеження доступу. Як наслідок це збільшує можливості охорони інтересів працівників, а у необхідних випадках захисту.

Таке виокремлення є досить ефективною формою захисту професійних інтересів. Ефективність полягає у можливості безпосереднього визначення умов доступу до професії, умов праці та соціального забезпечення, охорони, захисту тощо.

Проте, створення професійного осередку, гільдії, об'єднання, цеху, групи тощо - означає й можливості обмеження зовнішнього втручання. Внутрішній порядок функціонування такого професійного утворення віддалений від впливу зовні, у т.ч. від контролю за професійними зловживаннями (порушеннями).

По суті «професійним» у роботі (діяльності) судді може бути тільки контроль за дотриманням процесу (процесуального законодавства). Виокремлення надає

можливість обмежити власну особисту або/та професійну відповідальність його межами. Це сприяє ризику використання можливостей наданих правовим стату-сом всупереч призначенню.

Крім того, для подолання зовнішніх і, тим більш, внутрішніх «формальних пе-решкод» у діяльності професійного виокремлення можуть формуватись власні за-соби регулювання трудових відносин. Наприклад, для цього використовуються такі засоби регулювання трудових відносин як етичні правила, «корпоративні» норми, роль яких по відношенню до суддів виконують підзаконні відомчі акти.

Однак, для цього можуть використовуватись поза правові засоби впливу на діяльність всієї професійної групи та окремих її представників. Про існування вкрай негативних наслідків, цим народжених йшлося вище.

Проблема розмежування конфлікту між правом вільного доступу до професії та фактичними можливостями громадян України реалізувати своє право на працю шляхом отримання роботи у якості судді та об'єктивно необхідною межею про-фесійного виокремлення як умовою здійснення цього виду праці є об'єктом окре-мої уваги. Без вирішення цього конфлікту у теорії трудового права вказана форма може бути віднесена до «деградаційних форм» трудового права.

Факт того, що сучасний розвиток трудового права серед напрямків має тен-денцію до фактичного та юридичного уособлення певних видів праці і засновану на цьому суб'єктну спеціалізацію правового регулювання не може оцінюватись однозначно негативно. Творчі спілки, мистецькі гільдії, спілки представників «вільних» професій (юристів (адвокатів тощо), аудиторів, оцінювачів і т.п.) спри-яють підвищенню якості діяльності у професії. Але, явище професійного вио-кремлення, яке створює можливості для різного роду зловживання професійними можливостями, є неприпустимим, що робить актуальним його вивчення та відповідне вдосконалення правового регулювання.

1. *Витрук Н.В.* Общая теория правового положения личности / Витрук Н.В. – М.: Норма, 2008. – С. 225. 2. *Сіренко В.* Деякі проблеми реформування судової влади в Ук-раїні / В. Сіренко // Право України. – 2010. – №5. – С.4. 3. Там само. – С. 5. 4. Там са-мо. – С. 6. 5. «Кормления» рос. – система фінансового та матеріального забезпечення державних службовців у Росії шляхом отримання засобів від зацікавлених осіб. Існува-ла до початку 18 стор. та певні періоди в подальшому. 6. У 2011 році судова система от-римала високий індекс корупції (49%) поряд з аналогічними показниками Держав-тоінспекції (57,5%), міліції (54,2%) та установ охорони здоров'я (54%). Див.: *Елена Пе-репадя.* Коррупция в судах: а что за ней?// Украинская правда.- 06 апреля 2011. [Елек-тронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/rus/articles/2011/04/6/6083477/>. 7. В основу такого висновку покладено наступні дані, які стосуються тільки однієї із гілок судової влади: «У Вищому господарському суді України близько 40% суддів – жінки. В обласних господарських судах жінки-судді складають 60%» // *Ганду-ра І.І., Поліщук О.Ю.* Проблеми дискримінації жінок у трудовій та побутовій діяльності [Електронний ресурс]. – режим доступу: www.rusnauka.com/8_DN_2011/Economics/7_82043.doc.htm. Слід припустити підтвердження цієї статистики по відношенню до інших судових органів. 8. Таку чисельність наводить огляд даних про стан здійснення правосуддя у 2009 році - [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://court.gov.ua/sudova_statystyka/e575747457/. 9. Підсумки роботи Державної судової адміністрації Ук-раїни за 2010 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://court.gov.ua/user-files/1222.doc>. 10. *Сіренко В.* Цит. праця. –С. 5. 11. *Сіренко В.* Там само.